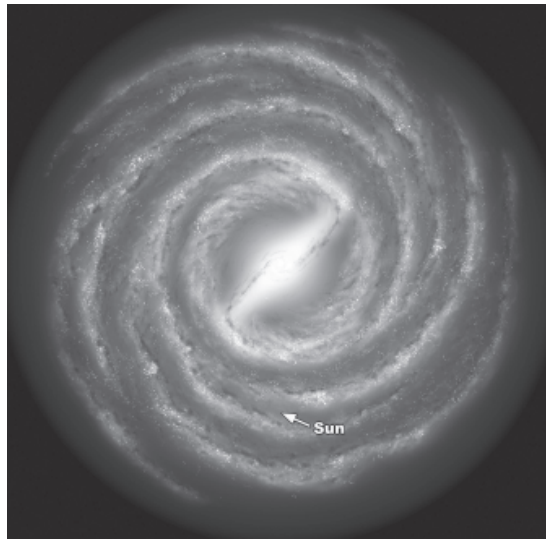

เปลี่ยนวิธีคิด

พลิกวิกฤติ...สิ่งแวดล้อม

พระไพศาล วิสาโล

เมื่อเรามองท้องฟ้ายามค่ำคืนอันเงียบสงบ ดวงดาวที่ส่องแสงระยิบระยับเต็มฟ้า ไม่เพียงนุ่มใจให้สงบ หากเรายังได้สัมผัสกับความงามอันลึกล้ำของธรรมชาติ ในยามนั้นเราอาจตระหนักถึงความเล็กระจิริดของตัวเอง เราเอง เพราะความมหัศจรรย์ของจักรวาลได้ปรากฏต่อหน้าเราอย่างเต็มตา ขณะที่อายุขัยของเรากลับมีค่าเพียงชั่วขณะเปรียบเทียบกับ

กาลเวลากว่าหมื่นล้านปีของเอกภพ เพียงแค่ระยะห่างนับล้านปีแสงของดาวบางดวงที่เราเห็น ก็ทำให้ประวัติศาสตร์แค่พันปีของชาติเรากลายเป็นเศษเสี้ยวของจักรวาลไปในทันที

แต่ธรรมชาติไม่อาจจะยิ่งใหญ่มหัศจรรย์เพียงใด ก็ยังเล็กกว่าสิ่งๆหนึ่ง นั่นคือความรู้สึกว่าเป็น “ของฉัน” ความรู้สึกว่าเป็น “ของฉัน” นั้นไม่เคยมีขอบเขต มันสามารถแผ่ไปครอบครองทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลนี้ได้ ไม่เว้นแม้แต่ตัวจักรวาลเอง ไม่สำคัญว่าเราจะเคยไปเดินเหินบนดาวดวงไหนหรือไม่ ทันทีที่เราเห็นบนพื้นโลก หรือจากกล้องโทรทัศน์ เราก็กึกกักว่ามันเป็น “ของฉัน” ทันทีด้วยเหตุนี้ สุริยจักรวาลจึงเป็นของฉัน ดาราจักร (galaxy) จึงเป็นของฉัน ทางช้างเผือกจึงเป็นของฉัน ไม่มีอะไรในจักรวาลนี้ที่ใหญ่จนความรู้สึกว่า “ของฉัน” คลุมไปไม่ถึง

ด้วยเหตุนี้ มนุษย์เราจึงถือสิทธิที่จะเข้าไปทำอะไรก็ได้กับทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติ นี่คือทัศนคติสำคัญที่ขับเคลื่อนมนุษยชาติตลอดมา โดยเฉพาะในช่วง ๔ ศตวรรษที่แล้ว จริงอยู่เมื่อมนุษย์ยังมีอำนาจน้อย เราย่อมหวาดกลัวธรรมชาติ จนเกิดศาสนาขึ้นมา เพื่อเป็นที่พึ่งและ

ปกป้องมนุษย์จากภัยนานาชนิดในธรรมชาติ แต่เมื่อเรามีความรู้และเทคโนโลยีมากขึ้น ก็เริ่มเชื่อมั่นในอำนาจของตนเองขึ้นมา จนไม่เพียงเอาชนะสัตว์ร้ายรอบตัวเท่านั้น หากยังเหิมเกริมถึงขั้นที่จะเป็นนายเหนือธรรมชาติ และนี่คือจุดมุ่งหมายของศาสตร์ต่างๆ ในตะวันตกนับแต่ศตวรรษที่ ๑๗ เป็นต้นมา ดัง เดส์กาดส์ บิดาแห่งปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ได้เคยกล่าวว่า

“เมื่อรู้จักธรรมชาติและพฤติกรรม ของไฟ น้ำ อากาศ ดวงดาว สวรรค์ และสิ่งรอบตัว... เราย่อมสามารถใช้ความรู้เหล่านี้เพื่อเป้าหมายอนอกอนันต์ ดังนั้นจึงทำให้เราเป็นนายและผู้ครอบครองธรรมชาติ” แต่ ฟรานซิส เบคอน นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ ร่วมสมัยเดียวกับ เดส์กาดส์ พุดชัดเจนนกว่านั้นอีกว่า ความรู้นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่เราจะต้องแสวงหาและเพิ่มพูน ทั้งนี้เพื่อกดธรรมชาติให้เป็น “ทาส” และ “รับใช้” มนุษย์ รวมทั้งเพื่อ “ทราบาน” และ “ไล่ล่าไม่หยุดหย่อน” เพื่อให้ธรรมชาติเปิดเผยความจริงออกมาให้มากที่สุด

นับแต่นั้นมาการผลาญทำลายธรรมชาติจึงเกิดขึ้นอย่างมหัศจรรย์ ไม่ถูกตัด สัตว์ถูกฆ่า ป่าถูกทำลายแทบทุกหนแห่ง อย่างไม่เคยมีมาก่อน หญิงแก่ชาวอินเดียแดงเผ่าวินตูในแคลิฟอร์เนียได้พุดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อชาวอเมริกันเข้ามาทำลายแผ่นดินของเธอเพื่อทำเหมืองทอง

“คนชาวไม่เคยเอาใจใส่แผ่นดิน กวาง หรือหมีเสีย เวลาเราชาวอินเดียชน่าสัตว์ เราจะกินเนื้อให้หมด เวลาเราชูดเอาราก เราจะชูดดินเป็นหลุมเล็กๆ เวลาเราสร้างบ้าน เราจะทำช่องเล็กๆ เวลาเราเผาหญ้า เราจะไม่ทำลายจน

การนึกถึงผู้อื่นและชีวิตอื่นมากขึ้น จะทำให้ตัวตนของเราเล็กลง และมีจิตใจที่โปร่งเบามากขึ้น ถึงตอนนั้นจะพบว่าความสุขนั้นเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องอิงวัตถุหรือสิ่งเสพ แม้ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายก็มีความสุขได้ เพราะถึงที่สุดแล้วสุขแท้มันอยู่ที่ใจเรา

ภาพ : www.puzzlehouse

สรรพสิ่งได้อย่างงดงามว่า

“เมื่อคุณมองเก้าอี้ตัวนี้คุณเห็นป่าไม้อันเป็นที่มาของไม้ที่ใช้ทำเก้าอี้ตัวนี้ไหม คุณเห็นดวงอาทิตย์ซึ่งสาดส่องป่าไม้ และหมู่เมฆซึ่งโปรยฝนบำรุงเลี้ยงป่าไม้ คุณเห็นคนตัดไม้และครอบครัวของเขา และข่าวที่เลื่องชื่อก็คือของพวกเขาล่ะ คุณเห็นทั้งหมดนี้ในเก้าอี้ตัวนี้ไหม เก้าอี้ประกอบด้วยสรรพสิ่งที่ไม้ใช้เก้าอี้ คุณเห็นดวงอาทิตย์ในหัวใจของคุณไหม เห็นบรรยากาศในปอดของคุณไหม สรรพสิ่งล้วนดำรงอยู่ในสภาพที่ต่างเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน และต่างเป็นเหตุปัจจัยแก่กันและกัน”

เมื่อมองโลกด้วยความตระหนักถึงสายสัมพันธ์อันแนบแน่นกับสรรพชีวิตและสรรพสิ่ง เราจะเห็นผู้คนและชีวิตต่างๆ รวมทั้งธรรมชาติด้วยสายตาที่เป็นมิตรมากขึ้น มีความอ่อนโยนและเมตตากรุณายิ่งกว่าเดิม การดำเนินชีวิตของเราจะเป็นไปอย่างระมัดระวัง ด้วยความรู้สึกรู้สึกอ่อนไหวต่อความทุกข์ที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อื่นหรือชีวิตอื่น เราจะไม่ถือเอาความสะดวกสบายหรือความมั่งคั่งพรั่งพร้อมทางวัตถุเป็นพระเจ้าอีกต่อไป เพราะรู้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะส่งผลกระทบต่อผู้คนและสิ่งรอบตัวอย่างไร้่าง การนึกถึงผู้อื่นและชีวิตอื่นมากขึ้น จะทำให้ตัวตนของเราเล็กลง และมีจิตใจที่โปร่งเบามากขึ้น ถึงตอนนั้นจะพบว่าความสุขนั้นเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องอิงวัตถุหรือสิ่งเสพ แม้ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายก็มีความสุขได้ เพราะถึงที่สุดแล้วสุขแท้มันอยู่ที่ใจเราแล้ว นี่คือการปฏิบัติอีกด้านหนึ่งที่มี

ถูกมองข้ามไป จนทำให้ผู้คนหมกมุ่นกับการแสวงหาความสุขจากนอกตัว ส่งผลให้เกิดการเบียดเบียนธรรมชาติและผู้คนไม่รู้จัก

ธรรมชาติภายนอกกับธรรมชาติภายในนั้นมีความแยกจากกัน ธรรมชาติภายนอกที่สงบสงัดร่มรื่น ย่อมก่อให้เกิดความรื่นรมย์สงบสุขแก่ธรรมชาติภายใน เมื่อใดที่ได้สัมผัสกับประสบการณ์ดังกล่าว เราจะเห็นคุณค่าของธรรมชาติภายนอก และไม่ถือตัวอย่างยโสโอหังว่าธรรมชาติภายนอก คือ ข้าทาสที่ต้องรองรับความปรารถนาของเรา

วิกฤติการณ์ทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะ มลภาวะที่แพร่ระบาด ความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ รวมถึงปัญหาโลกร้อน ซึ่งกำลังแสดงตัวเด่นชัดขึ้นทุกที โดยเนื้อแท้แล้วเป็นวิกฤติการณ์ด้านจิตวิญญาณ ที่เกิดจากทัศนคติที่ผิดพลาดในการมองโลกและชีวิต การเปลี่ยนแปลงทัศนคติดังกล่าว จนเห็นสหสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในธรรมชาติ และเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติภายนอกกับธรรมชาติภายใน คือกุญแจสำคัญที่จะนำมนุษย์ออกจากวิกฤติการณ์ดังกล่าวได้อย่างแท้จริง หากมนุษยชาติไปถึงจุดนั้น อนาคตก็ดูมีตมเต็มที

พระไพศาล วิสาโล
เจ้าอาวาสวัดป่ามหาวัน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

บางคนเรียกท่านว่า พระนักคิด พระเอ็นีโอ พระนักวิชาการ เป็นนักคิดนักเขียนชั้นแนวหน้าท่านหนึ่งในหมู่ผู้แสวงหาทางออกให้แก่สังคมและโลกโดยสันติวิธี มีผลงานที่มีคุณภาพปรากฏอยู่บนสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ อยู่เป็นประจำและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน